

SPRAWNE WYKRYWANIE I SANKCJONOWANIE PRZESTĘPSTW PRZECIWKO ŚRODOWISKU – CYKL SZKOLEŃ DLA STRAŻY LEŚNEJ FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UE I NFOŚiGW

Miłoslawa Hyży

Streszczenie. Celem artykułu jest przybliżenie projektu pt. „Sprawne wykrywanie i sankcjonowanie przestępstw przeciwko środowisku – cykl szkoleń dla Straży Leśnej” oraz jego roli w realizacji ochrony środowiska na terenach pozostających w zarządzie Skarbu Państwa reprezentowanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Wskazane są przyczyny zapotrzebowania na systemowe podejście do szkoleń z zakresu ochrony przyrody, opisane jest znaczenie Straży Leśnej w stosowaniu nowych, europejskich standardów ochrony przyrody. Podane są również najważniejsze informacje nt. cyklu szkoleniowego w tym m.in. warunki finansowe dotyczące współfinansowania projektu przez Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, szkolenia, Straż Leśna, ochrona przyrody, ochrona środowiska, Lasy Państwowe

EFFICIENT DETECTION AND SANCTIONING OF ENVIRONMENTAL CRIMES – TRAININGS FOR FOREST GUARDS FINANCED FROM EU AND NFOŚiGW FUNDS

Abstract. This article aims at presenting the project entitled “Efficient detection and sanctioning of crimes against the environment – a series of trainings for the Forest Guards”, and its role in the implementation of environmental protection in the areas remaining the property of the State, represented by the State Forestry – State Forests. It shows the causes for the need for a systematic approach to training in conservation, there is described the importance of the Forest Guards in the ap-

plication of new European standards for environmental protection. The article also provides important information about the training cycle including financial terms for co-financing the project by the Centre for Coordination of Environmental Projects and the National Fund for Environmental Protection and Water Management.

Keywords: European Union, training, Forest Guards, nature conservation, environmental protection, State Forests

Wprowadzenie

Wejście Polski do grona Państw Unii Europejskiej nałożyło na nasz kraj nowe zobowiązania dotyczące dostosowania m.in. prawa polskiego do norm obowiązujących w UE, w tym m.in. w dziedzinie ochrony środowiska. Pociąga to za sobą konieczność znajomości aktów prawnych dotyczących ochrony środowiska i ochrony przyrody obowiązujących zarówno w Polsce jak i w UE. Znajomość tego prawa, umiejętność jego aktualizacji oraz zastosowanie go w praktyce stanowi konkretne wyzwanie dla służb Lasów Państwowych, w tym w szczególności Straży Leśnej, odpowiedzialnych za zapobieganie i zwalczanie szkodnictwa w lasach. Omawiany cykl szkoleń ma za zadanie przygotować te służby do stosowania nowych zapisów prawnych w praktyce.

Zdefiniowanie potrzeb szkoleniowych i wybór źródła finansowania

Jest oczywistym, że tematyka prawna w nowym, europejskim kształcie jest szczególnie istotna dla prowadzonych przez straż leśną działań wspólnie z innymi służbami wywierającymi największy wpływ na ochronę przyrody i środowiska. Zdobyć i zastosować wiedzę z tego zakresu wymaga m.in. kompleksowego systemu szkoleń z wykorzystaniem najlepszych specjalistów i spójnej bazy informacji dostępnej drogą elektroniczną. Inicjatywa całego przedsięwzięcia powstała w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych z udziałem konsultacji praktyków w terenie. Realizacja takiego systemu okazała się możliwa tylko z pomocą zewnętrznych źródeł finansowania. Najwłaściwszym wyborem okazał Program Operacyjny „Infrastruktura i środowisko”, oś V: Ochrona przyrody i kształtowanie potrzeb ekologicznych, działanie 5.4 „Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej”. Wniosek, przygotowany przez Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu z udziałem inicjatorów całego przedsięwzięcia, został złożony w ramach konkursu ogłoszonego

w 2008 r. „Szkolenia oraz aktywna edukacja dla grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę”.

Szersze spojrzenie

Do właściwego zdefiniowania wyżej opisanych potrzeb i podjęcia decyzji o przystąpieniu do konkursu niezbędne było podsumowanie bieżącej roli Straży Leśnej w akcjach na rzecz ochrony środowiska. Jak wiadomo z podstawowych źródeł lasy w Polsce rosną na 9 mln ha, czyli pokrywają ponad 28 proc. powierzchni kraju. Zdecydowana większość to lasy państwowe, z czego ponad 7,5 mln ha jest zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (LP). Lasy i ich elementy są najcenniejszym i najliczniej reprezentowanym składnikiem wszystkich form ochrony przyrody i krajobrazu. To właśnie na terenach leśnych zlokalizowana jest większość obszarów chronionych. W perspektywie najbliższych lat można się spodziewać wzrostu powierzchni lasów ochronnych, spowodowanego wdrożeniem programu Natura 2000 w Polsce (Raport o lasach 2007). Systematyczna działalność prewencyjna w celu ochrony zasobów leśnych i mienia LP, wykrywanie sprawców przestępstw i wykroczeń, jak również merytoryczne uczestnictwo w postępowaniu sądowym prowadzone jest przez grupę pracowników LP określoną jako funkcjonariusze Straży Leśnej. Obecnie LP zatrudniają 1073 strażników leśnych, którzy działają we wszystkich nadleśnictwach na terenie Polski. Strażnicy leśni, wspomagani przez innych pracowników LP tzw. terenową Służbę Leśną (np. inżynierowie nadzoru, leśniczowie) odgrywają dominującą rolę w zwalczaniu szkodnictwa leśnego. Olbrzymie znaczenie ma działalność prewencyjna w postaci coraz częściej stosowanych pouczeń połączona z umożliwieniem społeczeństwu korzystania z dóbr przyrody w sposób niezagrażający ich zachowaniu. Funkcjonariusze Straży Leśnej nie mają wystarczającej wiedzy w zakresie lokalnego prawa ochrony przyrody i praktycznego rozpoznawania gatunków podlegających ochronie prawnej.

Systematycznie wzrasta ilość przypadków szkód w środowisku leśnym. Zwalczanie szkodnictwa leśnego należy do podstawowych obowiązków terenowych pracowników Służby Leśnej nadleśnictw. Strażnicy leśni działali we wszystkich nadleśnictwach, w ramach wieloosobowych stanowisk pracy, nazwanych posterunkami Straży Leśnej, kierowanych przez koordynatorów podległych nadleśniczemu. Na ogół w nadleśnictwie zatrudnionych jest 2–3 strażników. Strażnicy Leśni, wspomagani przez terenową Służbę Leśną (w szczególności przez leśniczych i podleśniczych) odgrywają dominującą rolę w zwalczaniu szkodnictwa leśnego. Ich praca polega głównie na systematycznej działalności prewencyjnej, wykrywaniu sprawców przestępstw i wykroczeń, jak również merytorycznym uczestnictwie w postępowaniu sądowym. Przed postępowaniem mandatowym olbrzymie znaczenie ma działalność prewencyjna w postaci coraz częściej stosowanych pouczeń. Ze wzglę-

du na pełnione obowiązki, pracownicy Straży Leśnej często są narażeni na groźby i czynne napaści ze strony sprawców wykroczeń. We wszystkich takich przypadkach sprawy kierowane są do właściwych organów ścigania. Aby skutecznie zapobiegać szkodom w środowisku leśnym należy odpowiednio merytorycznie przygotować służby odpowiedzialne za to zadanie w Lasach Państwowych czyli Straż Leśną. W celu poprawy skuteczności działań prewencyjnych Straży Leśnej jej pracownicy zobowiązani są do podnoszenia swych kwalifikacji poprzez uczestnictwo w szkoleniach specjalistycznych, takich jak np.: kursy doskonalące z zakresu strzelectwa, samoobrony, udzielania pomocy przedmedycznej, prowadzenia dochodzeń czy też ochrony informacji niejawnych. Ze względu na skalę ilościową i konieczność prowadzenia szkoleń przez specjalistów takie kursy organizowane były dotychczas tylko na niewielką skalę. Przykładowo w roku 2006 kurs podstawowy dla kandydatów do pracy w Straży Leśnej ukończyło 45 osób.

Wielokrotnie terenowe służby leśne angażowane są do interwencji w sprawie zwierząt dzikich i chronionych, które uległy wypadkowi lub znalazły się na terenach sąsiadujących z lasami. Najczęściej interwencje podejmuje Straż Leśna we współpracy z lekarzami weterynarii. Funkcjonariusze Straży Leśnej ze względu na obszar działania jakim jest nadleśnictwo (teren kilku a nawet kilkunastu gmin), mobilność i posiadany system łączności mogą zaangażować się w działania w zakresie interwencji w sprawie zwierząt dzikich oraz chronionych. Do prowadzenia takich, często niebezpiecznych akcji konieczna jest jednak fachowa wiedza i znajomość procedur. Potrzebna jest specjalistyczna wiedza dotycząca metod dobrej organizacji i profesjonalnej interwencji (transport, immobilizacja), które pozwolą na skuteczne działania. Dodatkowo ważnym aspektem jest postępowanie wobec zwierząt prawnie chronionych i współpraca ze służbami konserwatora przyrody i Policją.

O cyklu szkoleń

Przedsięwzięcie (projekt szkoleniowy) zakłada przeszkolenie 1898 funkcjonariuszy straży leśnej, kandydatów na funkcjonariuszy oraz osób uprawnionych do wykonywania zadań strażnika leśnego na terenie całego kraju. Cykl szkoleń zakończony będzie w 2012 roku ogólnopolską konferencją dla 100 osób.

Organizacyjnie projekt podzielony będzie na trzy „filary”.

Filar I to cykl szkoleń dla strażników leśnych i kandydatów na strażników leśnych. Tworzą go trzy odrębne „podcykle”:

1. Szkolenia podstawowe – dla kandydatów na strażników leśnych, które uprawniają do wykonywania obowiązków strażnika leśnego,
2. Szkolenia doskonalące – dla strażników leśnych, których celem jest aktualizacja wiedzy,

3. Szkolenia specjalistyczne – 4 tematy szkoleń dla wąskiej grupy strażników leśnych wyspecjalizowanych w danym zakresie, np. prawo ochrony przyrody z elementami programu Natura 2000.

Filar II to cykl szkoleń dla innych uprawnionych pracowników LP (zgodnie z art. 48 Ustawy o lasach, np. podleśniczowie, inżynierowie nadzoru). Cykl ten to szkolenia podstawowe bez elementów np. posługiwania się bronią, których celem jest przygotowanie do egzekwowania uprawnień wynikających z art. 48 Ustawy o lasach.

Filar III to konferencja podsumowująca cykl szkoleń, podczas której uczestnikom służb innych niż Straż Leśna przekazany zostanie komplet materiałów powstałych w ramach przedsięwzięcia (ok. 100 uczestników; czas trwania 2 dni).

Poza szkoleniami przewidziane jest: wydanie i upowszechnienie: folderu edukacyjnego na temat zasad zachowania się w lesie i gatunków prawnie chronionych, instrukcji z wytycznymi dla Straży Leśnej dotyczącymi postępowania w przypadku wykrycia przestępstw przeciwko środowisku i tablic miąższości drewna – narzędzia niezbędnego w szacowaniu szkód.

Projekt finansowany jest z dwóch źródeł: unijnego (Fundusz Spójności) i krajowego (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) w proporcji niemal 50:50. Opiekę nad projektem jako instytucja wdrażająca sprawuje Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych na podstawie umowy o dofinansowanie nr PIOS.05.04.00-00-007/08-00 z dnia 28.09.2009 r.

Aktualny stan realizacji projektu można poznać odwiedzając strony beneficjenta – Ośrodka Rozwojowo-Wdrożeniowego Lasów Państwowych w Bedoniu: <http://bedon.lasy.gov.pl/pl/12,realizacja-projektow-ue.html>

Literatura

Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz. U. 1991 Nr 101 poz. 444 wraz z późniejszymi zmianami).

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2004 Nr 92 poz. 880 wraz z późniejszymi zmianami).

Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska z dnia 31 stycznia 1980 r. (Dz. U. 1980 Nr 3 poz. 6).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 września 2002 r. w sprawie zakresu wykroczeń, za które uprawnieni pracownicy Lasów Państwowych, pracownicy parków narodowych oraz strażnicy łowiecscy są upoważnieni do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego (Dz. U. z 2002 r. Nr 174, poz. 1432).

Zarządzenia nr 45 dyrektora generalnego Lasów Państwowych z 28 kwietnia 1999 r. w sprawie określenia organizacji i zakresu działania posterunków Straży Leśnej w nadleśnictwach i grup interwencyjnych Straży Leśnej w regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych oraz szczegółowych zasad szkolenia strażników leśnych.

Zarządzenie nr 52 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych dnia 9 września 2004 r. w sprawie ochrony lasów przed szkodnictwem.

Raport o stanie lasów w Polsce 2007, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2008.

Raport o stanie lasów w Polsce 2006, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2007.

Niemiec Anna, Część: 1,2,3,4 (z wyłączeniem pkt. 4.3) i 5 Planu Realizacji Przedsięwzięcia, który jest fragmentem wniosku na konkurs nr 2/2008 ogłoszony przez Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych (CKPŚ) pt. „Szkolenia oraz aktywna edukacja dla grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę i środowisko” – materiały opracowane na zlecenie ORWLP na potrzeby przygotowania wniosku.

Miłosława Hyży

Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy LP w Bedoniu

m.hyzy@orwlp.com.pl

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

